

SÜGISBALL

Arhitekt Mauer teadis väga hästi, et linn, kus ta elab [nõukogudeaegne paneellinnak], on kahekümneenda sajandi leiutis. [...] Mauer oli samuti nõus, et uue linna loomine on vältimatu, eelmise formatsiooni pahedest tuli vabaneda. Le Corbusier ja tema arvukad järglased kõikides maailma maades põhjendasid vana linna aegumist. [...] Uus linn pidi olema teistsugune. [...] Kadusid mustad ja pimedad tagaõued. Igast küljest tuli õhku ja päikest. [...] [Sellegipoolest,] [u]ute linnade ehitamine pörkas hämmastavatele ja täiesti ettenägematutele raskustele! [...] Näiteks, viiekümneendate aastate algul ehitati USA-s, Saint-Louis üs üks tõeline uus linn. See kerkis endiste räpaste äärelinnade asemele. Parimad sotsioloogid tegid psühhomeetrilisi uurimusi. [...] [Kuid] [i]õpuks, jäi uus linn peaagu tühjaks. [...] Katse ühiskonda ja elutingimusi USA-s muuta olevat lõppenud sellega, et seitsmekümneendate aastate keskel otsustas linnavalitsus tema kontrolli alt väljunud ja hüljatud imelinna õhku lasta. Nii vastasid inimesed oma heategijatele! [...] Mauer jälgis hämmastusega, kuidas uue põlvkonna arhitektid põlgasid päikeselinna. [...] Ta mäletas ühe kuulsa arhitekti nukrust, kes vabastas Rio de Janeiro äärelinna räpastest faveladest ja rajas asemele kauni, avara, funktsionaalse satelliitlinna. Siin ei hakka enam kunagi kõlama kuuma-verelised sambarütmid, oli kuulus arhitekt ohanud. Ei hakanudki. Aga arhitekt tegi valiku. Ta eelistas inimeste õnne sambale. Kas see valik on vale? küsis Mauer nõrdinult. Kas oleks õigem eelistada sambat inimeste õnnele? Maha Mustamäe! Tantsime Stroomi ranna putkade vahel tuljakut! Nii mõtles Maueri arvates uus põlvkond arhitekte. [...] Ja [nad ütlesid, et] suured mõttetud legendikud igavate majamürakate vahel polevat ei loodus, ei tänav, ei paik ega koht, ei tee ega väljak, seal ei saavat ei puhata ega kõndida, lamada ega hingata, ja ainus mõte, mida nad tõesti sisendavad, olla viinavõtmine. Arhitekt Mauer teadis ju isegi, et Mustamäel pole sugugi kõik õnnestunud. [...] [Kuid] Mauer vihkas minevikuihalust. [...] Päikest eelistas ta kuule.

*MATI UNT (1944-2005), eesti kirjanik ja esseist, teatrijuht.
1985 [1979] Sügisball. Stseenid linnaelust (Tallinn: Perioodika), lk. 86-92.*